

Tjänsteutlåtande
Kommunstyrelsens förvaltning

Till: Kommunstyrelsen

Datum: 2023-06-14
Diarienummer: KS 2022/0309

Svar på motion nr 35/2022 av Sofia Almgren (S), Maria Englund (S) och Mats Lundström (S) – Frukost som en god start på dagen

Sammanfattning

I en motion väckt i Kommunfullmäktige 2022-12-12, 8:52, föreslår motionärerna att Österåkers kommuns skolor börjar servera frukost för de elever som önskar.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår Kommunstyrelsen föreslå Kommunfullmäktige besluta

avslå motion nr 35/2022 med hänvisning till att gratis frukost inte ingår i de kommunala kärnuppgifterna.

Bakgrund

Lunchmåltiden i förskolan och grundskolan ska vara näringsriktig och kostnadsfri. Måltiden är ett tillfälle att umgås och bygga relationer mellan barnen och med de vuxna men måltiden kan också integreras i det pedagogiska arbetet. Den kan användas till att väcka nyfikenhet på mat, odling, ekologi och matematik, eller för att prata om kultur, samhälle och demokrati.

Förskolan ska servera varierade och näringsriktiga måltider jämnt fördelade över dagen, det står i Skolverkets allmänna råd för förskolan. Måltiderna är en del av omsorgen om barnen. Men måltiderna kan också användas som ett pedagogiskt verktyg, till exempel för att lära barnen om hållbar livsstil, hälsa eller vad man äter i olika länder

I skollagen står det att eleverna i grundskolan erbjudas näringsriktiga skolmåltider. I gymnasieskolan finns det däremot inget krav på att det ska serveras skolmåltider, även om de flesta kommuner inklusive Österåkers

kommun väljer att göra det. Måltiderna är ett tillfälle för elever och lärare att mötas och prata med varandra, och de kan också vara ett bra tillfälle för eleverna att lära sig saker. Till exempel kan man diskutera hur transport av livsmedel och matsvinn påverkar klimatet, vad man äter i olika kulturer och inom olika religioner, vad kroppen behöver för att må bra eller vad man äter idag jämfört med förr i tiden.

2020 gjorde Livsmedelsverket en kartläggning av matutbudet på fristående och kommunalt drivna högstadie- och gymnasieskolor. Resultaten tyder på att det är vanligare att man erbjuder frukost i skolor som har många elever med sämre socioekonomiska förutsättningar. Frukost är vanligare på gymnasieskolor än på grundskolor.

Tidigare studier visar att det finns ett samband mellan hälsosamma matvanor och socioekonomisk status i Sverige. Barns och ungdomars matvanor påverkas av föräldrarnas utbildning och inkomst. Barn i områden med hög socioekonomisk status hade mer hälsosamma matvanor, till exempel åt fler frukost varje dag, drack mindre söta drycker och åt mindre godis. En annan studie från genomgången antyder att de sociala skillnaderna är mindre i Sverige än i övriga Europa.

Förvaltningens slutsatser

Det görs löpande satsningar på gratis frukost för elever i skolor i Sverige. Många av de satsningarna avslutas inom några år av olika skäl, ofta läggs satsningen ned utan större analyser från skolor/förvaltning. Det är också ovanligt att det sker extern kommunikation om skälet till att satsningen inte fortsätts.

Erfarenheter inom de kollegiala sammanhang förvaltningens skolchefer ingår är att frukostsatsningar ofta läggs ned inom några år. Det finns några huvudsakliga skäl till nedläggningarna; det är för få elever som kommer och äter gratis/subventionerad frukost samt att det blir relativt höga kostnadsökningar som inte täcks av ordinarie elevpeng. Flera skolchefer/rektorer nämner även att det inte är de elever man hade tänkt nå med satsningen som äter gratis frukost.

En av de större utvärderingar som gjorts utifrån satsning på gratis frukost för elever är knuten till den gymnasieskola i Göteborgsområdet som serverat gratis frukost under flera år. Skolan hade som ambition att nå elever som inte haft möjlighet att äta en fullgod frukost med sin satsning. Resultatet liknar den återkoppling som beskrevs i stycket ovan, nämligen att de som äter frukost i skolan inte är de elever som satsningen riktades mot. Anledningarna som eleverna har till att äta frukost i skolan var i stället i första hand sociala skäl och bekvämlighetsskäl.

En specifik negativ effekt av frukostsatsningen kan enligt rektorn på berörd skola vara att skolan tar över mer och mer den fostransroll som enligt rektorn bör ligga på hemmet och föräldrarna.

Utvärderingen visar också att även om skolans ursprungliga målsättning inte uppnås så kan man se många andra positiva effekter med att servera eleverna gratis frukost på skolan. Dessa effekter kan vara att man ger eleverna en arena för social interaktion och det ger skolan en ypperlig möjlighet att i frukostmatsalen överföra värden och kunskaper om vikten av en bra kost.

Utbildningsförvaltningen arbetar tillsammans med centralfackliga parter under våren 2023 med att förtydliga arbetet med pedagogiska måltider där den del som berör hälsoaspekter. Det är en del som efterfrågas från skolorna utifrån det uppdrag våra medarbetare har runt pedagogisk måltid.

Skolornas kvalitetsarbete visar inte att det finns en efterfrågan på gratis frukost för våra elever. Snarare beskriver skolorna att det är flera trötta elever på eftermiddagstid vilket indikerar att utbildningsförvaltningen behöver ytterligare arbeta för förbättrad miljö runt skolmåltider och att erbjuda enklare måltider på eftermiddagar. Det kan vara viktigt att känna till att många skolmåltider serveras relativt tidigt på förmiddagen, ofta så tidigt som 10.40 för våra elever.

Sammantaget gör det att utbildningsförvaltningen genom sitt kvalitetsarbete konstaterar att gratis frukost inte är en prioriterad fråga för de kommunala skolorna.

Tidigare beredning

Utbildningsnämnden 2023-06-13

Bilagor

1. Motion nr 35/2022
2. Protokollsutdrag Utbildningsnämnden 2023-06-13, §4:12

Staffan Erlandsson
Kommundirektör

Peter Freme
Kanslichef

Sara Salminen
Nämndsekreterare

Expedieras
Kommunfullmäktige
Akt

Digital Signatures